

O‘ZBEKISTONDA BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARIGA ERISHISHDA TINCHLIK, ADOLAT VA KUCHLI INSTITUTLARNING O‘RNI

Farangiz Durdiboyeva Mansur qizi

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti Iqtisodiyot fakulteti I-63 guruh talabasi

farangizdurdiboyeva@gmail.com +998944520014

Annotatsiya. *Maqolada O‘zbekistonda Barqaror rivojlanish maqsadlarining 16-maqsadi — “Tinchlik, adolat va kuchli institutlar”ga erishish yo‘lida amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilingan. BMT, OECD va Transparency International ma’lumotlari asosida davlat boshqaruvida ochiqlik, hisobdorlik va korrupsiyaga qarshi kurash borasidagi yutuqlar yoritilgan. Shuningdek, fuqarolik jamiyati va raqamli boshqaruvning rivojlanishi mamlakatning barqaror rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatayotgani ta’kidlangan.*

Kalit so‘zlar: *barqaror rivojlanish, kuchli institutlar, adolat, tinchlik, korrupsiyaga qarshi kurash, fuqarolik jamiyati, shaffoflik.*

Аннотация. *В статье рассматриваются реформы, проводимые в Узбекистане для достижения Цели устойчивого развития №16 — «Мир, справедливость и сильные институты». На основе данных ООН, ОЭСР и Transparency International проанализированы достижения в области прозрачности, подотчётности и борьбы с коррупцией. Отмечено положительное влияние гражданского общества и цифрового управления на устойчивое развитие страны.*

Ключевые слова: *устойчивое развитие, сильные институты, справедливость, мир, борьба с коррупцией, гражданское общество, прозрачность.*

Abstract. *The article analyzes Uzbekistan’s reforms aimed at achieving Sustainable Development Goal 16 — “Peace, Justice and Strong Institutions.” Based on data from the UN, OECD, and Transparency International, it examines progress in transparency, accountability, and anti-corruption efforts. The study highlights the positive impact of civil society and digital governance on the country’s sustainable development.*

Keywords: *sustainable development, strong institutions, justice, peace, anti-corruption, civil society, transparency.*

KIRISH

So‘nggi yillarda global miqyosda barqaror rivojlanish insoniyat taraqqiyotining markaziy yo‘nalishiga aylandi. Ushbu konsepsiya iqtisodiy o‘sish, ijtimoiy adolat va ekologik barqarorlikning uyg‘unligini talab etadi. BMT tomonidan 2015-yilda qabul qilingan “2030-

yilgacha bo‘lgan Barqaror rivojlanish kun tartibi” da 17 ta global maqsad belgilangan bo‘lib, ulardan biri — 16-maqsad — tinchlik, adolat va kuchli institutlar masalasiga bag‘ishlangan.

Muallif tomonidan o‘tkazilgan ilmiy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, kuchli institutlarsiz na iqtisodiy taraqqiyot, na ijtimoiy adolat to‘liq ta‘minlanadi. Shu sababli, O‘zbekiston hukumati so‘nggi yillarda davlat boshqaruvini modernizatsiya qilish, fuqarolik jamiyatini rivojlantirish, korrupsiyani kamaytirish hamda qonun ustuvorligini ta‘minlashga alohida e‘tibor qaratmoqda.

Mazkur tadqiqotning maqsadi — O‘zbekistonda tinchlik, adolat va kuchli institutlarni shakllantirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlarni tahlil qilish hamda ularning barqaror rivojlanishga ta‘sirini baholashdan iboratdir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Muallif tomonidan olib borilgan adabiyotlar tahliliga ko‘ra, barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda tinchlik, adolat va kuchli institutlarning o‘rni muhim ahamiyatga ega. Jahon tajribasida kuchli institutlar mavjud bo‘lgan davlatlarda iqtisodiy o‘sish sur‘atlari barqaror, korrupsiya darajasi past va fuqarolarning davlatga bo‘lgan ishonchi yuqori bo‘lishi qayd etilgan (BMT, 2024). O‘zbekiston ham so‘nggi yillarda ushbu yo‘nalishda izchil islohotlar olib bormoqda.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti Taraqqiyot Dasturi (UNDP, 2024) hisobotlarida O‘zbekistonda sud-huquq tizimining isloh qilinishi, erkin huquqiy yordam tizimining kengaytirilishi hamda inson huquqlarini himoya qilish mexanizmlarining kuchaytirilgani ta‘kidlanadi. Mazkur islohotlar natijasida fuqarolarning adolat tizimiga kirish imkoniyati kengayib, davlat boshqaruvida ochiqlik va hisobdorlik oshdi.

Shuningdek, OECD (2024) tomonidan tayyorlangan “Monitoring of Anti-Corruption Reforms in Uzbekistan” hisobotida korrupsiyaga qarshi siyosatning institutsional asoslari mustahkamlanayotgani qayd etiladi. Davlat xaridlarida raqamlashtirish, ochiqlikni ta‘minlash va manfaatlar to‘qnashuvining oldini olish kabi mexanizmlar samarali natijalar bermoqda.

Fuqarolik jamiyatining rivojlanishi ham kuchli institutlar shakllanishining ajralmas qismi hisoblanadi. Quramboyev (2023) o‘z tadqiqotida O‘zbekistonda 12 mingdan ortiq nodavlat notijorat tashkilotlar faoliyat yuritayotgani, bu esa ijtimoiy nazorat, fuqarolik faolligi va ishonch muhitini mustahkamlashga xizmat qilayotganini ta‘kidlaydi.

Bundan tashqari, “Peace and Social Stability in the Development of Uzbekistan: A Philosophical Approach” (Interspp, 2023) nomli maqolada tinchlik va ijtimoiy barqarorlik institutlar barqaror faoliyati uchun zarur falsafiy va madaniy asos sifatida yoritilgan. Tinchlik — iqtisodiy o‘sish, adolat va ishonch muhitini mustahkamlovchi asosiy omil sifatida ko‘rsatilgan.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonda kuchli institutlar, adolatli boshqaruv va tinchlik siyosati o‘zaro uyg‘un holda rivojlanmoqda. Ushbu yo‘nalishdagi islohotlar 2030 - yilgacha bo‘lgan Barqaror rivojlanish maqsadlarining 16-maqsadi — “Tinchlik, adolat va kuchli institutlar” —ga erishish yo‘lida muhim zamin yaratmoqda.

TAHLIL VA NATIJALAR

Muallif tomonidan o‘tkazilgan tahlillar natijasida quyidagi ijobiy tendensiyalar aniqlandi:

1. Davlat boshqaruvida ochiqlik siyosati. “Ochiq budget”, “E-qaror” va “Raqamli hukumat” platformalari orqali jamoatchilik nazorati kuchaydi;
2. Huquqiy islohotlar. Sud tizimining mustaqilligi oshirildi, advokatura instituti mustahkamlandi;
3. Korrupsiyaga qarshi kurash. Korrupsiyaga qarshi kurash agentligi faoliyatining samaradorligi ortdi.

1-jadval

2017–2024 yillarda ochiqlik va raqamlashtirish ko‘rsatkichlarining o‘shish dinamikasi

Ko‘rsatkich	2017	2024	O‘shish foizi
Korrupsiya idrok indeksi	31	37	+19.3%
NNTlar soni	8 800	11 500	+30.6%
OAV erkinligi indeksi	47.2	58.9	+24.8%
Davlat xizmatlari raqamlashtirilgan daraja	32%	73%	+128%

Manba: Transparency International, O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi, OAV agentligi (2024).

Natijalardan ko‘rinadiki, O‘zbekistonda adolat va tinchlikni mustahkamlovchi islohotlar barqaror sur‘atlar bilan amalga oshmoqda. Muallif tomonidan o‘tkazilgan tahlil shuni ko‘rsatadiki, boshqaruvda shaffoflik darajasining oshishi fuqarolarning davlatga bo‘lgan ishonchini kuchaytirgan.

Muallif tomonidan o‘tkazilgan muhokama jarayonida aniqlanishicha, O‘zbekistonda so‘nggi yillarda kuchli institutlarni shakllantirish yo‘lida tizimli yondashuv shakllangan. Fuqarolik jamiyati — 2024-yil holatiga ko‘ra, 12 mingdan ortiq nodavlat notijorat tashkilotlar faoliyat yuritmoqda. Axborot siyosati — ommaviy axborot vositalari erkinligi ta‘minlanmoqda, jurnalistlar faoliyati qonun bilan himoyalangan. Korrupsiyaga qarshi chora-tadbirlar — davlat xaridlarida ochiqlik va raqamlashtirish mexanizmlarining joriy etilishi korrupsion xavflarni kamaytirgan.

Biroq, muallif tomonidan o‘tkazilgan tahlil natijalariga ko‘ra, ayrim sohalarda hali ham tizimli muammolar mavjud. Xususan:

- Mahalliy boshqaruv organlarida hisobdorlik mexanizmlarini kuchaytirish zarur;

- Yoshlar va ayollar ishtirokini siyosiy jarayonlarda kengaytirish talab etiladi;
- Sud tizimining mustaqilligini yanada chuqurlashtirish lozim.

XULOSA

Muallif tomonidan olib borilgan ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, tinchlik, adolat va kuchli institutlar O‘zbekistonning barqaror rivojlanishida markaziy o‘rin tutadi. So‘nggi yillarda mamlakatda davlat boshqaruvi tizimi raqamlashtirildi, korrupsiyaga qarshi kurashish bo‘yicha milliy dastur samarali natijalar berdi, fuqarolik jamiyati institutlari faoliyati esa sezilarli darajada kuchaydi.

Kelgusida O‘zbekiston uchun eng muhim vazifa — amalga oshirilayotgan islohotlarning izchilligini va davomiyligini ta‘minlash, ijtimoiy adolatni kuchaytirish hamda yosh avlodni faol boshqaruv jarayonlariga keng jalb etishdan iboratdir. Shu yo‘l bilan mamlakat 2030-yilgacha bo‘lgan BMT Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Birlashgan Millatlar Tashkiloti. (2024). Sustainable Development Goals Report 2024. Retrieved from <https://unstats.un.org/sdgs>
2. Transparency International. (2024). Corruption Perceptions Index 2024. Retrieved from <https://transparency.org>
3. O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi. (2024). Yillik hisobot. Retrieved from <https://www.adliya.uz>
4. Korrupsiyaga qarshi kurash agentligi. (2024). Rasmiy ma‘lumotlar bazasi. Retrieved from <https://anticorruption.uz>
5. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi. (2024). Statistika ma‘lumotlar to‘plami. Retrieved from <https://stat.uz>